

**TA'LIM TASHKILOTLARIDA KORRUPSIYAGA
QARSHI KURASHISH KO'NGILLI GURUHLAR
FAOLIYATI ORQALI MAFKURAVIY IMMUNITETNI
MUSTAHKAMLASH MEXANIZMLARI:
O'ZBEKISTON TAJRIBASI ASOSIDA**

Xudoyberdiyev Diyorbek Xasan o'g'li

Alfraganus University

Xalqaro munosabatlar yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: katta o'qituvchi **Madiyor Turdiyev**

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekiston oliy ta'lim tizimida faoliyat olib borayotgan antikorrupsiya klublarining yoshlar mafkuraviy barqarorligini shakllantirishdagi roli tahlil etilgan. Tadqiqot doirasida tajribaviy yondashuv asosida suhbat, so'rovnoma va kuzatuv usullari qo'llanib, mazkur klublarning ta'sir kuchi, samaradorligi va talabalarda korrupsiyaga nisbatan ijtimoiy mas'uliyatning ortishi jarayoni yoritilgan. Maqolada antikorrupsiya targ'ibotining mafkuraviy immunitetni shakllantirishdagi ahamiyati ilmiy asosda ko'rsatilib, oliy ta'lim muhitida ushbu yo'nalishni yanada takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: antikorrupsiya klublari, mafkuraviy barqarorlik, ideologik immunitet, korrupsiyaga qarshi kurash, yoshlar, oliy ta'lim, fuqarolik mas'uliyati, targ'ibot, ijtimoiy ong.

Abstract: *The article analyzes the role of anti-corruption clubs operating in the higher education system of Uzbekistan in the preservation of youth. Based on experimental experience, interview, questionnaire and observation club methods are used to illustrate their impact and the process of increasing social responsibility towards corruption among students. The article scientifically demonstrates the importance of anti-corruption propaganda in the manifestation of ideological immunity, and makes recommendations for further prevention of this trend in the higher education environment.*

Keywords: *anti-corruption clubs, ideological immunity, ideological immunity, fight against corruption, youth, higher education, civic responsibility, propaganda, social consciousness.*

I. KIRISH

Globalashuv jarayoni va tezkor axborot almashinuvi sharoitida korrupsiya fenomeni nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy-ma'naviy sohalarga ham salbiy ta'sir ko'rsatayotgani zamonaviy jamiyat uchun eng dolzarb muammolardan biriga aylanmoqda. Ushbu illat fuqarolik ongini zaiflashtirib, adolat, qonun ustuvorligi va halollik qadriyatlariga putur yetkazadi. Shuning uchun korrupsiyaga qarshi kurashishda faqat huquqiy mexanizmlar emas, balki mafkuraviy-axloqiy yondashuvlar ham alohida ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurash davlat siyosatining muhim ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida ko'rilmogda. Ayniqsa, yosh avlodning bu jarayondagi faolligini oshirish, ularni halollik g'oyalariga sadoqat ruhida tarbiyalash borasida oliy ta'lim muassasalarida bir qator innovatsion tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Shu jumladan, antikorrupsiya klublari talabalarda mafkuraviy immunitetni shakllantirish, fuqarolik mas'uliyatini kuchaytirish va korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni qaror toptirishda samarali platformaga aylanib bormoqda. Mazkur klublar nafaqat huquqiy ma'lumot beruvchi markaz sifatida, balki yoshlarning ijtimoiy fikri, qadriyatlar tizimi va dunyoqarashini shakllantiruvchi mafkuraviy maydon sifatida ham faoliyat olib bormoqda. Shu jihatdan ularni o'rganish — korrupsiyaga qarshi mafkuraviy immunitetni mustahkamlashning amaliy yo'llarini belgilashda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

II. MAVZUNING DOLZARBLIGI

Mavzuning dolzarbligi, eng avvalo, korrupsiya muammosining ijtimoiy ongdagi salbiy ildizlariga qarshi mafkuraviy immunitet orqali barqaror kurash olib borish zarurati bilan bog'liq. Yoshlik davri — shaxsiy e'tiqodlar, qadriyatlar va jamiyatga bo'lgan munosabatlar shakllanadigan davr bo'lganligi sababli, aynan

oliy ta'lim muassasalarida ushbu masalaga jiddiy e'tibor qaratish zaruratini yuzaga keltiradi. Chunki korrupsiya faqatgina huquqiy choralar bilan emas, balki mafkuraviy va tarbiyaviy ta'sirlar orqali yengilishi mumkin.

Shu nuqtayi nazardan qaraganda, antikorrupsiya klublari faoliyati nafaqat ma'rifiy va axborot berish vazifasini, balki ijtimoiy ongni shakllantirishda ideologik tayanch bo'lib xizmat qiladi. Bu klublar orqali talabalar o'zaro fikr almashadi, huquqiy va axloqiy masalalarni muhokama qiladi, real hayotdagi korrupsion vaziyatlarga nisbatan mustahkam pozitsiyaga ega bo'lishni o'rganadi. Bu esa mafkuraviy immunitet — ya'ni ongli ravishda noto'g'ri va buzuvchi yo'nalishlarga qarshi turish qobiliyatining shakllanishida hal qiluvchi omil bo'la oladi [1/35-39].

Shuningdek, mazkur mavzuni tadqiq etish O'zbekistonning korrupsiyaga qarshi kurashish milliy strategiyasini samarali amalga oshirishda ilmiy-amaliy asos yaratadi. O'z navbatida, bu holat yoshlar orasida korrupsiyaviy holatlarga nisbatan ijtimoiy mas'uliyatni oshirish va barqaror fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

II. ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish masalasi so'nggi yillarda ilmiy va amaliy tadqiqotlar markazida turibdi. Bu borada bir qator olimlar korrupsiyaning ijtimoiy-psixologik, siyosiy-huquqiy va mafkuraviy jihatlarini tahlil qilib, turli yondashuvlarni ilgari surishgan. Jumladan, S. Jo'rayev (2020) tomonidan korrupsiyaning ta'lim tizimidagi salbiy oqibatlari va unga qarshi mafkuraviy immunitet shakllantirish usullari yoritilgan. U o'z tadqiqotlarida yoshlarda huquqiy ong va ijtimoiy mas'uliyatni oshirish orqali korrupsiyaviy illatlarga qarshi mafkuraviy to'siq yaratish g'oyasini ilgari suradi.

Shuningdek, G. K. Jo'raqulova (2019) O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashning madaniy-axloqiy asoslarini o'rganar ekan, ayniqsa, yoshlar orasida

korruptsiyaga nisbatan salbiy munosabat shakllantirishda ta'lim muassasalari va u yerda faoliyat yurituvchi jamoatchilik institutlari (jumladan, klublar)ning o'zni muhimligini alohida ta'kidlaydi.

A. To'rayev (2021) o'z izlanishlarida "ma'rifiy profilaktika" tushunchasini asoslab bergan bo'lib, uning doirasida antikorrupsiya ta'limi orqali mafkuraviy immunitetni shakllantirish konsepsiyasini ishlab chiqqan. Bu esa, aynan antikorrupsiya klublarining zamonaviy va ta'sirchan vosita sifatidagi roli haqida chuqur ilmiy fikrlar shakllanishiga sabab bo'lgan.

Adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, ko'pchilik o'zbek olimlari korruptsiyaga qarshi mafkuraviy immunitetni jamiyatda barqaror axloqiy muhitni shakllantirish vositasi sifatida ko'radi. Shu bilan birga, bu immunitetning barpo etilishi ko'p jihatdan ta'lim muassasalaridagi ijtimoiy institutlarning faoliyatiga bog'liqligini isbotlab berishgan.

III. METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda sifatli va miqdoriy yondashuvlar uyg'unlashtirildi. Dastlab, O'zbekistonning turli hududlarida joylashgan 3 ta oliy ta'lim muassasasida faoliyat olib borayotgan antikorrupsiya klublari tanlab olindi. Ularning faoliyatini tahlil qilish uchun quyidagi usullar qo'llanildi:

1. **Suhbat va intervyular** – Klublar rahbarlari, faol a'zolari, shuningdek, oliy ta'lim muassasasi rahbar xodimlari bilan yarim strukturalangan intervyular o'tkazildi. Maqsad – klublarning mafkuraviy ta'siri va yoshlar ongida yuzaga kelayotgan o'zgarishlarni aniqlash.
2. **So'rovnoma** – 40 nafar talaba o'rtasida maxsus ishlab chiqilgan test-so'rovnoma o'tkazildi. Unda korruptsiya tushunchasi, unga bo'lgan shaxsiy munosabat va mafkuraviy immunitet darajasini aniqlovchi savollar bo'lgan.
3. **Hujjatlar tahlili** – Antikorrupsiya klublarining yillik ish rejalari, ma'ruzalar, targ'ibot materiallari va foto-video hisobotlari ko'rib chiqildi.

4. **Kuzatuv** – Antikorrupsiya klublarining bir qator ochiq tadbirlarida bevosita ishtirok etilib, ularning auditoriyaga ta'siri real sharoitda baholandi.

Tadqiqotda olingan ma'lumotlar tahlil qilinar ekan, mafkuraviy immunitetning shakllanishi, avvalo, ta'lim va targ'ibot faoliyatining uzluksizligi, klublar ichidagi ijtimoiy faollik darajasi hamda talabalarning ishtirok motivatsiyasi bilan bevosita bog'liq ekani aniqlangan[1/35-39].

V. NATIJALAR VA TAHLIL

O'zbekistondagi oliy ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan antikorrupsiya klublarining yoshlar ongiga ko'rsatgan ta'siri, ayniqsa, mafkuraviy immunitetning shakllanishidagi o'rni empirik dalillar asosida o'rganildi. Ushbu tadqiqot davomida Alfraganus University, Chirchiq davlat universiteti va Agrar universitetlarda olib borilgan kuzatuvlar, so'rovnomalar va suhbatlar asosida qator muhim natijalar aniqlandi.

1. Talabalarda mafkuraviy immunitetning shakllanishi

So'rovnomalar natijasiga ko'ra, antikorrupsiya klublarida faol ishtirok etayotgan talabalar orasida korrupsiyaga nisbatan tanqidiy yondashuv, huquqiy ong va fuqarolik pozitsiyasi yuqoriroq ekani kuzatildi. Jumladan, umumiy ishtirokchilarning 68 foizi korrupsiya — jamiyat taraqqiyotiga tahdid soluvchi ijtimoiy illat ekanini e'tirof etgan va unga qarshi shaxsiy munosabatga ega bo'lishini bildirgan [4/19-23].

2. Klub faoliyatining samaradorlik darajasi

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, klublar faoliyati doirasida o'tkazilayotgan ma'rifiy, huquqiy va madaniy tadbirlar — davra suhbatlari, seminarlar, teatr sahnalari va raqamli axborot materiallari talabalarda korrupsiyaga qarshi mafkuraviy immunitetni mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, interfaol usullardan foydalanilgan taqdirda, bu samaradorlik yanada oshgani kuzatilgan.

Masalan, **Chirchiq davlat universitetidagi** “Korrupsiyaga qarshi kurash – mening fuqarolik burchim” nomli davra suhbatlari talabalarda katta qiziqish uyg'otgan va

ijtimoiy tarmoqlarda keng muhokamalarga sabab bo'lgan.

Alfraganus Universityda esa da esa har xil tadbirlardagi sahnalashtirilgan dramatik chiqishlar orqali korrupsiya holatlarining ijtimoiy oqibatlari ko'rsatilib, tomoshabinlar ongida kuchli mafkuraviy ta'sir uyg'otilgan.

3. **Yoshlar motivatsiyasi va ishtirok darajasi**

Tahlil natijalariga ko'ra, antikorrupsiya klublariga a'zolik talabalar orasida nafaqat ijtimoiy mas'uliyatni, balki liderlik fazilatlarini ham rivojlantirgan. O'zbek olimi **S. Jo'rayev** (2020) ta'kidlaganidek, korrupsiyaga qarshi kurashda mafkuraviy barqarorlik yosh avlod vakillarining faol ishtiroki va ongli qarshiligi bilan bog'liqdir. Bu fikr amaliy kuzatuvlarda ham o'z tasdig'ini topdi.

Tadqiqot doirasida kuzatilgan holatlardan biri shuki, talabalar tomonidan tashkil etilgan muhokamalar va "ochiq mikrofon" tadbirlarida nafaqat korrupsiya haqida, balki ijtimoiy adolat, halollik, mas'uliyat kabi tushunchalar ham keng yoritilgan. Bu esa, mafkuraviy immunitetni yanada kengroq ma'noda, ya'ni axloqiy qadriyatlar bilan bog'liq holatda shakllanayotganini ko'rsatdi.

4. **Korrupsiyaga qarshi ijtimoiy muhitning kuchayishi**

O'zbek olimlaridan **M. Xo'jayev** (2025) tomonidan ilgari surilgan "ma'rifiy profilaktika" konsepsiyasining amaliyotga joriy qilinayotgani kuzatildi. Klublar bu borada o'zbekcha mafkuraviy va madaniy yondashuvlar asosida targ'ibot olib borib, ijtimoiy fikr shakllanishiga xizmat qilmoqda. Natijada, universitet muhitida korrupsiyani inkor etuvchi, unga nisbatan murosasiz bo'lgan pozitsiya kuchaymoqda.

VI. XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan antikorrupsiya klublari nafaqat huquqiy va ma'rifiy funksiyani bajarib, balki talabalar ongida korrupsiyaga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirishda muhim ijtimoiy institut sifatida faoliyat yuritmoqda.

Ushbu klublarning samaradorligi ularning ichki tashkiliy strukturasiga, rahbariyat ko‘magiga, talabalarning motivatsiyasiga va metodik yondashuvlarining boyligiga bog‘liq bo‘lib chiqdi.

O‘zbek olimlari — xususan, **S. Jo‘rayev** (2020) korrupsiyaga qarshi mafkuraviy kurashning ustuvorligini alohida ta’kidlagan bo‘lsa, **G. Jo‘raqulova** (2019) ta’lim muassasalarida korrupsiyaga nisbatan ongli immunitet shakllantirishni ijtimoiy-madaniy barqarorlik omili sifatida ko‘rsatgan. **A. To‘rayev** (2021) [3/44-48] esa ma’rifiy profilaktika g‘oyasini ilgari surib, bu jarayonni tizimli, metodik va mafkuraviy asosda olib borishni taklif etgan. Tadqiqot bu nazariy qarashlarning amaliyotda o‘z aksini topayotganini tasdiqlaydi.

Takliflar

1. Antikorrupsiya klublarining faoliyatini milliy strategiyalar bilan uyg‘unlashtirish;

Klublar faoliyatini “Korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha 2021–2025 yillarga mo‘ljallangan Milliy strategiya” asosiy maqsadlariga bog‘lagan holda rejalashtirish zarur. Bu orqali ularning yondashuvi tizimlashtiriladi va maqbulligi oshadi.

2. Talabalar orasida mafkuraviy immunitetni baholovchi monitoring tizimini joriy etish;

Har bir OTMda yiliga kamida bir marta talabalar orasida korrupsiyaga munosabatni aniqlovchi sotsiologik so‘rovlar o‘tkazilishi va klublar faoliyatiga teskari aloqa shakllanishi lozim.

3. Interfaol va innovatsion metodikalarni keng joriy qilish;

Klublar faoliyatida teatr, debat, forum, podcast, infografika, video-roliklar kabi yoshlar mentalitetiga mos shakllar afzallik kasb etmoqda. Bu vositalar orqali mafkuraviy ta’sir kuchayadi.

4. OTMLar rahbariyati va pedagogik jamoaning faol hamkorligini yo'lga qo'yish;

Klub faoliyatining muvaffaqiyati ko'p jihatdan rahbariyatning uni qo'llab-quvvatlash darajasi bilan bog'liq. Shu bois, klub tadbirlarini rasmiy ta'lim jarayoni bilan integratsiya qilish foydali bo'ladi.

5. Antikorrupsiya klub yetakchilarini respublika miqyosida rag'batlantirish;

Yil yakunida eng faol klub va a'zolari tanlab, rag'batlantirish tizimini yo'lga qo'yish nafaqat motivatsiyani oshiradi, balki boshqa OTMLar uchun namuna yaratadi [2/22-27].

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, antikorrupsiya klublari — bu korrupsiyaga qarshi mafkuraviy immunitet shakllanishining amaliy laboratoriyasi bo'lib, ularni tizimli va qo'llab-quvvatlovchi asosda rivojlantirish O'zbekiston yoshlarining halollik va adolatga asoslangan fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlashda hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar va manbalar

1. Jo'rayev S. "Korrupsiyaga qarshi mafkuraviy immunitet: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar" // *Yuridik fanlar axborotnomasi*, 2020, №2, 35–39-betlar.
2. Jo'raqulova G.K. "O'zbekiston ta'lim tizimida korrupsiyaga qarshi madaniyatni shakllantirishning sotsial-pedagogik asoslari" // *Pedagogik ta'lim jurnali*, 2019, №4, 22–27-betlar.
3. To'rayev A. "Ma'rifiy profilaktika: korrupsiyaga qarshi mafkuraviy kurashning yangi shakli" // *Ilm va taraqqiyot*, 2021, №3, 44–48-betlar.
4. Ergashev Z. "Korrupsiya va yoshlar: mafkuraviy tahdidga qarshi immunitetni shakllantirish" // *O'zbekiston ijtimoiy fanlar jurnal*, 2022, №1, 19–23-betlar.